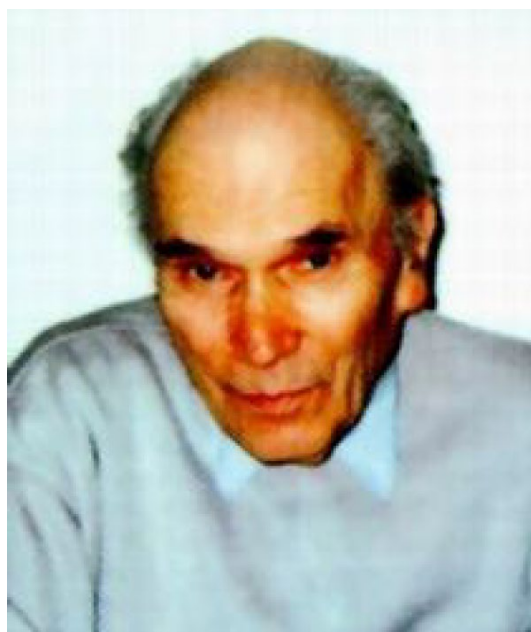

Štefan Hudák (1923 - 2005)

Osobnosť Štefana Hudáka netreba pitvarošskej a dokonca ani časti mimo pitvarošskej komunity obzvlášť predstavovať. Pitvarošan, ktorý celý svoj život venoval bádateľskej a spisovateľskej činnosti nezabúdala na svoj rodný Pitvaroš ani po presídlení. Vypublikoval množstvo článkov a príspevkov, ktoré zozbieral a poskytol Pavol Hudák zo Sládkovičova. Časť z nich prinášame na našej stránke tak, ako boli zverejnené.

Štefan Hudák (1923 Pitvaroš – 2005 Sliač)

Životopis Štefana Hudáka

Štefan Hudák sa narodil 8. februára 1923 na Pitvaroši. Základnú školu navštevoval v rodnej obci a meštiansku školu absolvoval v Slovenskom Komlóši. V obidvoch sa učil po maďarsky. Pedagogické vzdelanie získal na Učiteľskej akadémii v Turčianskych Tepliciach a na Pedagogickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Ako pedagóg pôsobil vo svojej rodnej obci, v Brezovej pod Bradlom, na Myjave, v Zemianskom Lieskovom, vo Zvolene a na Sliači. Pochádza z kultúrne aktívnej a národne uvedomelej rodiny. Pre činnosť na národnom poli bol spolu so svojim otcom zatknutý a väznený v koncentračnom tábore v Nagykanizsi. Ako budúci učiteľ prišiel na Slovensko. Angažoval sa v matičnom hnutí, pravidelne prispieval do Ľudových novín – novín Slovákov v Maďarsku. Štefan Hudák sa okrem publicistiky už v mladosti venoval i literárnej tvorbe. Ako 16 – ročnému mu vyšli tlačou dve básne. Básnickú zbierku Za pluhom vydal ako 18 – ročný vlastným nákladom (1941). K jeho ďalším prácam

patria: Slovenský jazyk, pokusné učebné texty pre 6. ročník (1957), Tá myjavská kapela, o živote a diele ľudového muzikanta Samka Dudíka (1959), Andrej Sládkovič a Sliač (1970), Sliač, stručný sprievodca (1977, 2.vydanie 1982), rozhlasová hra Každý svojou pošiel stranou, o potomkoch Andreja Sládkoviča, ktorú uviedol Českosloveský rozhlas, Štúdio Banská Bystrica v roku 1989. Dominantou jeho literárnej tvorby sú humoristicko-satirické žánre (humoresky, miniscénky, epigramy, aforizmy a pod.), vydal tiež výber zo svojich článkov o živote Slovákov v Maďarsku pod názvom Z dolnozemskeho zápisníka (1997). Zomrel 16. mája 2005 na Sliači. Základná škola Andreja Sládkoviča na Sliači na počesť po Štefanovi Hudákovi – svojom niekdajšom učiteľovi dejepisu, miestnom historikovi a lokálpatriotovi zriadila a pomenovala na vlastivednú sieň. Sieň pomenovaná po Štefanovi Hudákovi vznikla v roku 2005.

Tajomstvá pitvarošskej slovenskej čistej izby...

Stretnutie s Alžbetou Töszegiovou rod. Hudákovou

Zijeme v uponáhľanom svete plnom napätia a nečudo, že čoraz viac túžime po oázach, kde sa môžeme upokojiť a zregenerovať.

Ja som si vytvorila takúto oázu, – priznáva sa nám Alžbeta Töszegiová rod. Hudáková (1930), a zavedie nás do svojej pitvarošskej slovenskej čistej izby. Už prvý pohľad v nás vyvolá obdiv a zároveň nás naplní akýmiś slávnostným pocitom. Oživa tu pred nami minulosť. Pani Betka berie s úsmevom na vedomie naše prekvapenie a ukazuje nám srdcu milé a hrejivé pamiatky svojej mladosti.

Mám veľmi rada starodávnosť, najmä tie, ktoré sú mi blízke od detstva. Preto som sa vlastne rozhodla, že si zariadim svoju izbu čistú izbu. Po smrti otca v roku 1977, – zaspomína pani Betka, – som zdedila veľa svet a rozmyšľala som, kam by som ich mohla umiestniť. To mi dalo podnet k zbieraniu vecných a duchovných pamiatok pitvarošských Slovákov. Zbierala som v podstate všetko – duchovné i vecné národopisné pamiatky: ľudové piesne, rozprávky, kroj, nábytok a pracovné náradie. Mala som šťastie, všade ma vítali priateľsky a na mnohých miestach mi zniešili z povaly zaprášené a roky nepoužívané predmety. Niekoľkoročná zberateľská práca mi umožnila zriadiť túto izbu.

Obdivujem skutočné skvosty ľudovej kultúry. Je tu umiestnených vyše šesťsto exemplárov, takmer šesťdesiat ručne maľovaných tanierov, hrnčiekov, krčáhov, džbánov, archaické zrkadlá, maľované truhlice, šublô, ťbytok, petrolejové lampy, ... sná, rôzne domácky tkané látky – obrusy, uteráky a

uteráky. Na stenách vyrezávané poličky s kuchynským náradím, drevené cedidlá. Na stole nemôže chýbať ani Transocius, – vysvetľuje pani Betka a o každom kuse hovorí s takou láskou, akoby predstavovala vlastné deti.

Volakedy u nás, v Pitvaroši, každá dievka, chudobná alebo bohatá, dostala štafiring, ktorý pozostával zo šiestich ozdobných vankušov s pitvaroškými slovenskými vzorkami a jednej či dvoch perín. Tento štafiring uložili do čistej izby. Ozdobné vankúše zdobili šijacím strojom alebo ich „šlingovali“. V Pitvaroši sa zhotovovali obliečky na vankúše z fialového, modrého a žltého hodvábu. Keďže volakedy sme pestovali konope, každý si doma tkal obrusy, uteráky, utierky, plachty, mužské a ženské košele, plátene gate pre mužov. Preto v každom dome boli krusná a kolovrat. Aj ja som sa v detstve naučila priať a tkat. Na povzbudzovanie mojej rodiny to robím dodnes, akurát na krusnách, ktoré som zdedila po otcovi. On ich zdedil po svojom starom otcovi, takže už majú svoje roky... Ale dodnes dobre fungujú. Inak v celom okolí sa nikto nezaoberala touto náročnou prácou, ktorú si vyžaduje veľa trpezlivosti a presnosti. Pri tkaní treba dávať veľký pozor, lebo ak človek pomieša vlákno, je zle, tkanina sa veru nedá vyparať. V poslednom čase vieme len horko-ražko zaobstarat vlákno.

Na stene visi brdicová tabuľka, ktorú poznáme už iba z rozprávok. Vyvolá v nás obdiv. – To bola moja tabuľa, na nej som sa učila písať, – pýši sa. – Naša trieda bola posledná, ktorá používala takéto tabuľky. Vystriedali ich zošity.

Na stene vidíme slávnostný ženský kroj zo žltého hodvábu s doplnkami. Aj tento tradičný slovenský odev má svoju históriu, ktorá veľa prezrádza o tujnejšej slovenskej kultúre a kultúre ľudového odevu vôbec. Dozvedáme sa, že dievka mohla ísť kedyś večer na ples len vtedy, ak v nedeľu doobeda bola v tomto slávnostnom brokátovom odevu v kostole na bohoslužbách. Ak nebola v kostole, tak nemohla ísť ani na zábavu. Na ples si dievky obliekli zvyčajne šaty, ušité z tmavého kartúnu.

Keďsi mal Pitvaroš 1700 obyvateľov, dnes tu žije okolo 200 Slovákov. V záujme zachrany duchovného a kultúrneho dedičstva tu vznikol slovenský klub, ktorý vedie Alžbeta Töszegiová. Jeho členovia sa stretávajú raz mesačne v mládežníckom dome. Vtedy oživujú staré ľudové zvyky, spievajú si a hrajú na citare slovenské ľudové piesne. Pani Betka spísala na základe rozprávania starších ľudí a dobových dokumentov históriu obce. V tejto práci jej pomáhali brat a bratanec, ktorí sa presídlili na Slovensko. Oni zbierali informácie v kruhu pitvarošských presídlencov. Takto sa zrodila hodnotná práca o rozsahu sedemsto strán písaných strán, ktorú by chceli uverejniť dvojazyčne. Materiál obsahuje o.i. históriu miestneho evanjelického cirkevného zboru a kostola, asi päťsto slovenských ľudových piesní s notami a niekoľko ľudových rozprávok. Hodnotná práca zatiaľ odpočíva v skrinke, na jej vydanie niet finančných prostriedkov.

– Kým žijem, Kochám sa v

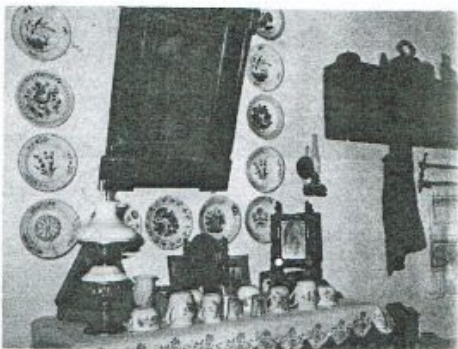
týchto predmetoch, nachádzam tu pokoj pre svoju dušu. Keď umriem, deti sa rozhodnú, aký bude mať osud tejto národopisnej zbierky, – lúči sa s nami pani Töszegiová.

Veríme, že z pitvarošskej slovenskej čistej izby sa bomož' dlho tešiť pani Betka, i všetci, ktorých pozve do svojej izby.

Text a foto: Ildika Füziková

Alžbeta Töszegiová sa v detstve naučila priať a tkat'. Na povzbudzovanie rodiny dodnes tká na krusnách, ktoré zdedila po otcovi

Záber z pitvarošskej slovenskej čistej izby. Oživa tu pred nami minulosť...

Americký Slovák laureátom Templetonovej ceny

Americkému náboženskému filozofovi a spisovateľovi slovenského pôvodu Dr. Michaelovi Novoskovi odovzdali v Londýne medzinárodnú Templetonovu cenu, ktorú každoročne udeľujú za tvorbu zameranú na podporu náboženstva. Medzi jej nositeľov patria napr. Matka Terezia, Alexander Solženicyn i reverend Billy Graham. Slávnosť sa konala 5. mája t.r. vo Westminsterском opátstve za účasti popredných osobností verejného a kultúrneho života, ako napr. expremiéry M. Thatcherovej, bývalého ministra zahraničia lorda Howa a i.

Dr. Michael Nowak sa narodil v Jonstowne v štáte Pensylvánia r. 1933. Študoval v Ríme na Gregorovej univerzite a neskôr na Harvardovej univerzite v USA, kde získal doktorát z histórie a filozofie náboženstva. Vyvážou na viacerých amerických univerzitách a v r. 1972

naní a čestných doktorátov. V súčasnosti je profesorom na Katedre náboženstva a politiky na American Enterprise Institute (Americký podnikateľský inštitút) vo Washingtone. Je otcom troch detí. Pochádza z rodiny slovenských prisťahovalcov zo Špá.

Čestní občania Bratislavy

Kardinál Korec a L. Chudík

Čestné občianstvo hlavného mesta SR Bratislavy za celoživotný podiel na duchovnom a kultúrnom živote mesta odovzdal nedávno v bratislavskom Primaciálnom paláci za prítomnosti poslancov mestského zastupiteľstva primátor Peter Krešánek Jánovi Chryzostomovi kardinálovi Korecovi pri príležitosti jeho kardinátskeho jubileja.

Talizman zmizol

V septembri 813 položil Karol Veľký, vtedajší najmocnejší európsky panovník, na hlavu syna Ľudovíta zlatú korunu rímskeho cisára. O niekoľko mesiacov uložili telesné pozostatky obávaného Karola Veľkého v dome v Aachene, kde našli pokoj na takmer dvesto rokov. Potom však ktorýś dvoran spomenul pred cisárom Ottom III. korunaváciu Ľudovíta, syna Karola Veľkého. Otta III. už od detstva vzrušovali predstavy o korunovateľných klenotoch a pokladke Karola Veľkého. Vedel aj o víťazstve jeho syna nad Avarmi roku 796 a obrovskej koristi, ktorú vtedy získal. Preto rozkázal tajne otvoriť hrob slávneho vládlára a odniesol si všetky klenoty a poklady Svätej ríše rímskej – zlatý trón, kríž, korunu, žezlo, meč... i skvostný talizman, ktorý sa skladal z dvoch oválnych zafirov zasadených do zlatej obruby s

Konečne bude kráľovnou

Červenoslává vojvodkyňa z Yorku a ešte manželka britského princa Andrewa Sarah Fergusonová dostala ponuku zahrat' si historickom filme. Má stvárniť legendárnu kráľovnú Boudicu, ktorá v roku 61. n. l. viedla britských povstalcov proti Rimanom. Podľa historických dokumentov je Sarah svojím výzorom, postavou a predovšetkým farbou vlasov najvhodnejšou predstaviteľkou, uviedli noviny Sunday Times. Vojvodkyňa ponuka veľmi lákavá zatiaľ sa však ešte nevyjadřila. Odrážda ju totiž scéna, v ktorej majú nahú bičovať rímski vojaci.

Ľudové noviny

TÝŽDENNÍK SLOVÁKOV V MAĎARSKU

Séfredaktor: ZOLTÁN BÁRKÁNYI
Adresa redakcie: 1065 Budapest VI., Nagymező u. 49. Tel.: 1319-184, 1323-158. Fax: 1118-262. Poštová adresa: Budapest, Pf.: 701/244, PSC: 1399

Vydáva Kőszöny- és Lapkiadó Kft., Budapest. Za vydávanie zodpovedá generálny riaditeľ JÓZSEF HORTI.

1990, a to priamo, alebo poštovou poukážkou, resp. na konto HELIP Postabank Rt. 219 98 036 a 021 021 09. Ročné predplánie 316,- Ft, polročné 258,- Ft, štvrťročné 129,- Ft, mesačné 43,- Ft. V ČR a SR prijímajú objednávky Poštová novinná služba, dovoz tlačie.

ISSN 0456-829

Číslo: COMPRESS KÖR, Zoltán

Starý študent

Toho leta (17. júla) sme si pripomínali 100. výročie narodenia nášho drahého otca Štefana Hudáka. Bol to človek, ktorý svojou pracovitosťou, húževnatosťou a pevným charakterom sa nám natrvalo vryl do pamäti. A nielen nám, jeho bezprostredným potomkom, ale aj mnohým spoluurodákom. Zaslúžil sa o to najmä činnosťou prácou na poli národnom.

Na svojej životnej ceste (zomrel ako 72-ročný) zažil mnoho trpkých, ale i radosných chvíľ. Za 1. svetovej vojny takmer štyri roky strávil na Sibíri v ruskom zajatí, za druhej svetovej vojny zase okúsil (a ja spolu s ním) hrôzy koncentračného tábora. Roku 1947 sa vrátil s veľkými nádejami do krajiny svojich predkov, po dvoch rokoch však i tu zažil veľké sklamanie, keď mu zobrali všetok majetok do družstva a stal sa nádenníkom na vlastnej pôde. Nikdy však nestrácal zdravý sedliacky humor a priam dravú chuť do života. Tak to bolo i roku 1961, keď sa už ako 68-ročný z ničoho nič prihlásil na vederné štúdium vtedajšej základnej deväťročnej školy.

Prečo? Chcel nahradiť to, čo mu maočská škola v starej vlasti nedopriala – učiť sa v sladkej materine. A keďže sa k tomu pre veľké pracovné zaťaženie skôr nedostal, dal sa na to ako dôchodca, hoci ešte stále pracoval. Deti mu však odrástli, a tak mal starosti trochu menej.

Veľmi sa však tým nechválil. Možno nám nechcel pôsobiť starosti. I ja som sa o tom dozvedel iba tak náhodou. Keď som raz po dlhšom čase navštívil rodičovský dom, vital ma tam nezvyčajný obraz. Stôl plný učebníc a konča nich glešivá hlava môjho otca...
– Čo sa to tu robí? Cie sú to učebnice? – pýtal som sa prekvapene.

– Toho, kto sa z nich učí, – odpovedal mi otec lakonicky a potuľne sa na mňa usmial.
Sprvu som si myslel, že žartuje. Prisahal mi však na „čestné pionierske“, že sa stal na staré kolena študentom.

Školu navštevoval svedomite. Každý utorok a piatok sa o niečo skôr vrátil z družstva. Preobliekol sa, narychlo zhlto večeru a ponáhal sa na vyučovanie. Tam ho už čakala pestrá partia. Mnohí zo spolužiakov by mu boli mohli byť deťmi a niektorí i vnukmi.

Mal nás trochu. Všetkých nás dal vyštudovať. Pokladali sme preto za svoju synovskú povinnosť po-

môcť zase jemu. Bolo to vlastne iba splácanie dlhov. Ja som mu pomáhal v slovenčine, mladší brat v matematike a najmladší lábal medzery v ostatných predmetoch. Najväčšie starosti mu robila matematika a chémia, a to najmä vzorce. Tie by bol najradšej poslal kdesi do horúcich pekiel. I tu si však poradil. Vymyslel si typickú študentskú metódu. Každé ráno pred odchodom do práce načmáral si na dlaň niekoľko vzorcov a tieto sa potom počas práce učil.

Na krku mal už čoskoro sedemdesiatku, no telesne bol ešte svižný a pružný. Nejedného mladíka v robote prekonal. Raz vraj vyčítal riaditeľovi školy, prečo im nezaradili do rozvrhu hodín i telocvik. Či by on vraj nedokázal i nejaký ten kotúľ urobiť, kozu preskočiť alebo zacvičiť si na bradlách?

Deň skúšok sa neúprosne blížil. Cez „akademický týždeň“ si vybral v družstve študijnú dovolenku. Zavrel sa do izby a učil sa po celé dni, až nám ho bolo ľúto. Matka sa už aj bála o jeho zdravie. Veď v poslednom čase málo jedol a slabo spával. Zo sna sa často prebúdzal a odnekal všelijaké vzorce.

Pisomné skúšky mu dobre dopadli. Vybral si tému o mierovom spolunaživaní národov. Nuž človek, čo prežil dve svetové vojny, nemal by vedieť o tom písať? Pred ústnymi skúškami bol trochu nervózny. Nie však od skúšok, ale od kravaty, ktorú mal prvýkrát v živote na krku.

V nasledujúci deň som dostal od neho telegram tohto znenia: „Všetko dobre dopadlo. Banket je v sobotu. Určite príď. Otec.“

V učebni, kde sa banket konal, ma vital nevšedný obraz. Tesne vedľa učiteľov a vedenia školy sedeli „čerství absolventi“ so svojim „gardedámami“, „gardemanželmi“. Nikoho z nich však nesprevádzal „gardesyn“ tak ako môjho otca. Bol som na neho nesmierne pyšný, a celá naša rodina.

O náladu nebola núdza. Skúšky dopadli dobre. (Dvaja vyznamenaní a „pedagogická umrtnosť“ žiadna, čiže nikto ich nemusel opakovať). Spievalo sa a riaditeľ školy poďakoval môjmu otcovi za nasledovniahodný príklad. Veď dokázal, že nie vek, ani spoločenské postavenie, ale predovšetkým pevná vôľa a vytrvalosť dokážu zdolať i tie najväčšie prekážky, i samého seba...
Štefan Hudák

**Na table absolventov večernej školy pri ZDŠ v Sládkovičove boli dvaja učitelia - presíd-
lenci z Pitvaroša (Alžbeta Urbančoková - v 1.rade šiesta zľava a Ing. Michal Kriška - v
1.rade tretí zľava) . Medzi absolventami je aj Štefan Hudák st., spomínaný v článku
„Starý študent“ - 3.zľava v druhom rade odspodu. Z 23 absolventov večernej školy bo-
li 14 presídenci z Pitvaroša. (rodinný album, Pavol a Anna Hudákovci, Sládkovičovo)**

Po cestách a necestách v zrkadle spomienok

Človek v priebehu rokov na všeličo zabudne, no niektoré veci, spojené s jeho detstvom a mladosťou, mu zostanú v pamäti až do konca života.

V mojich prípadoch sú to okrem iného i cesty, po ktorých som denne putoval za vzdelaním, za prácou i za zábavou. Cesty hladké i hrbolaté, aký je i sám život.

Moja rodná obec Pitvaroš je akousi križovatkou. Vedie ňu hradská zo Slovenského Komlóša na Csaradpalotu, ale aj hradská z Mezöhedešu do mesta Makó (v slovenskom dolnozemskom nárečí Makov), ktoré sa v Pitvaroši križujú.

Za mojich mladších rokov však svojou kvalitou ďaleko zaostávali za dnešnými. Najhoršia z nich bola takzvaná kamenica medzi Slovenským Komlóšom a Pitvarošom, prechádzajúca cez Nagymajláth a Ambrózu (Ambrózfalva). Kamenicu sme ju nazývali preto, lebo bola pokrytá kamennými kockami, nerovnakého tvaru a veľkosti, ktoré k sebe takmer vôbec nezapadali. Stavali ju v rokoch 1926 a 1927.

Keď sme sa po nej viedli na obyčajnom sedliacom, neperovanom voze, div z nás dušu nevytriaslo... Našťastie vedľa nej medzi Pitvarošom a Ambrózou viedla i poľná cesta, ktorú sme najmä v letných mesiacoch naplno využívali.

Cesta z Pitvarošu na Csaradpalotu bola koncom tridsiatych rokov od základu zrekonštruovaná. Na jej prestavbe sa v určitej miere podieľal i môj otec. Spolu s ďalšími Pitvarošanmi prevážal na ňu z pitvarošskej železničnej stanice kamene. Pri ich prekladaní z vagonov do voza som mu občas i ja pomáhal. Neboli to veľké a obyčajné kamene, ale neraz i celé skaly, až balvany. V takýchto prípadoch si chlapi (bola to skutočne chlapská robota), navzájom pomáhali. Na stavbu cesty však nevozili iba kamene, ale občas i štrk, ktorý im nerobil nijaké problémy.

Takto si otec privyrábal na naše živobytie. Robil to, pravda, popri každodennej roľníckej práci, ktorá si tiež vyžadovala mnoho námahy a sily.

Ďalšou jeho furmankou bol, aj keď to dnes dost čudne znie, tabak, vlastne jeho dovoz z veľkoskladu v Makove. Zásoboval ním raz mesačne tunajšieho vojnového invalida, trafikanta Lešťana.

Makov je od Pitvarošu vzdialený asi 27 km. Viedla tam už vtedy pomerne dobre upravená cesta, stavaná ešte v rokoch 1904 – 1906.

Aby túto viac ako 50-kilometrovú trasu zvládol za jeden deň, musel z domu odchádzať veľmi za-

včasu, no aj tak sa vracal až za tmy. Doma sme už netrpezlivo na neho čakali. Mali sme o neho obavy, najmä matka, aby sa mu nič zlého nestalo, aby ho ktosi neprepadol a neokradol. Aj vtedy sa túľali po cestách všelijakí dobrodruhovia. Tovar, ktorý viezol, mal vysokú hodnotu. Aj keď ho mal dobre ukrytý. No chvalabohu, vždy sa nám vrátil šťastne domov, neraz i pospiačky. Kone uvedenú cestu už dobre poznali. A najmä domov zovšadiaľ vždy hruvo trafili. Ich pamäť v tomto ohľade bola až obdivuhodná.

V tú dobu najväčším strašiakom na cestách boli pre kone autá. Ubehli celé roky, kým si na ne zvykli. Možno aj preto, že ich bolo vtedy ešte tak málo. Trvalo aj pol dňa, než prešlo pred našim domom auto, hoci sme bývali pri hlavnej ceste – už spomínanej kamenici. Keď sme ako deti počuli hukot auta, ozlomkrky sme bežali na ulicu a už zďaleka sme mu kývali.

V Pitvaroši na prelome tridsiatych rokov boli tri autá. Prvým majiteľom bol zámočník Jozef Erdélyi, ďalšie dve získali obvodný lekár dr. Juraj Kresák a evanjelický farár senior Ján Šagúl. Zhodou okolností na všetkých troch striedavo šoféroval môj strýko Pavol Kochan. No a keď išiel popred nás, ak mu to okolnosti dovolili, hlasno zatrúbil a na kúska ma odviezol. Cítil som sa pri tom ani v siedmom nebi. A všetky deti z okolia mi závideli.

Nové auto stálo okolo 12 000 – 16 000 pengő. Bolo to v čase, keď denná mzda robotníka sa pohybovala medzi 80 filiemi a jedným pengő. A roľník dostal za metrák pšenice približne 15 pengő.

No cesty, to nie sú iba kamenice, hradské, či diaľnice. Sú to i poľné cesty, na ktoré je roľník od skorej jari do neskorej jesene takmer denne odkázaný. Poľné cesty tvoria dôležitú dopravnú sieť medzi úvratami v každom chotári.

Výbudovali si ich ešte naši predkovia, keď sa uja-
li opustenej, chudorľavej prenajatej zeme. Jej zúrodnenie ich stálo mnoho námahy a potu. Odttedy slúžia spoľahlivo ďalším a ďalším generáciám. Medzitým konské záprahy vystriedali traktory, kosačky i kombajny. Ony sa však takmer nezmenili. Zostali i naďalej tiché a nenápadné, priateľské a verné svojim užívateľom, čo dobývajú v slnečných páľavách, či v daždi a blate najvzácnejší dar zeme všetkých čias – chlieb náš každodenný.

Štefan Hudák

Fedorové ročníky 24. júna 1988

Z básnickej tvorby Štefana Hudáka

Autor o sebe

Pochádzam z dolnozemskej maloroľníckej rodiny. Narodil som sa 8. 2. 1923 na Pitvaroši (juhovýchodné Maďarsko).

Národnú školu som navštevoval v rodnej obci a meštiansku školu v Slovenskom Komlóši. V obidvoch som sa učil po maďarsky.

Roku 1944 som bol spolu s otcom Štefanom Hudákom pre údajnú protištátnu činnosť zatknutý a internovaný v koncentračnom tábore Nagykanizsa, neskôr odtransportovaný na nútené práce do Kishéru (Vasdinypuszta).

Na základe amnestie sme boli prepustení. Po štátnom prevrate som v školskom roku 1944-45 vyučoval ako výpomocný učiteľ v novotvorenej menšinovej škole na Pitvaroši. R. 1948 som zmaturoval na Učiteľskom ústave v Turči. Teplíciach. Pedagogické štúdium som ukončil na Pedagogickej fakulte v Bratislave, na ktorej som študoval dial'kovce.

Ako učiteľ som pôsobil v Brezovej pod Bradlom (1949-1954). V rokoch 1955-1959 som pracoval ako vedúci Okresného pedagogického strediska na Myjave. K aktívnej učiteľskej službe som sa vrátil roku 1959 v Zemianskom Lieskovom, okres Trenčín, kde som učil do roku 1964. V tomto roku sme sa presťahovali na Sliac. V rokoch 1964-1969 som pôsobil vo Zvolene a od roku 1969 až do odchodu na dôchodok roku 1984 na Sliaci.

Roku 1952 som sa oženil. Manželka, rodená Líbuša Ferencová, pracovala tiež v školských službách ako veduca družiny mládeže.

Máme dve deti, syna *Luboša*, ktorý vyštudoval za stavebného inžiniera a dcéru Jarmilu, učiteľku materskej školy.

Písať som začal ako 16-ročný. Moja prvá báseň vyšla v *Evanjelickom hlásniku*. Ako 18-ročný som vydal v B.Čabe vlastným nákladom básnickú zbierku *Za pluhom* (1941). Moje ďalšie samostatné publikácie sú tieto: *Slovenský jazyk*, pokusné učebné texty pre 6. roč. (1957) *Tá myjavská kapela* (1959), život a dielo ľudového muzikanta S. Duřdika, *Andrej Sládkovič a Sliac* (1970), *Stručný sprievodca Sliac* (1977, 2. vyd. 1982) a *Každý pošiel stranou* (rozhlasová hra, uviedol čs. rozhlas v B. Bystrici 1989, reprízy 1990, 1991 a 1992).

Vyššie 1000 príspevkov som uverejnil v rôznych slovenských novinách i časopisoch v Maďarsku i na Slovensku, ako aj v Česko-slovenskom rozhlase. Najčastejšie žánre: básne, články, humoresky, miniscény, epigramy, aforizmy pre dospelých i pre deti.

Mojím veľkým koníčkom sú kroniky. Obecnú kroniku som písal v Brezovej pod Bradlom, na Myjave, v Kochanovciach, v Melčiciach a od roku 1964 som kronikárom mesta Sliac. V spolupráci s Pavlom Komolyom-Kachanom zo Segedínu a Michalom Hudákom zo Sládkovičova sme spracovali Pitvarošskú kroniku, ktorá má 54 strán. Píšem tiež rodinnú kroniku, ktorá má doteraz 8 zväzkov. Jej začiatky siahajú ešte do môjho detstva v Pitvaroši.

Vzdych pred usnutím

Dusená žaloba
viazne mi v hrdle.
Rana, čo prešla
hrud' tak páli a boli.
Do cudzieh chotárov
omamni kráťe.
kde - kto len zavzdychajú:
„Boli časy, boli!“

Strm je už pod'atý,
valí sa v priepasti.
Korene vzlývajú
o pomoc prosia.
Čo sa raz rozbije,
č' užko to zliepať.
Tráva viac nevstane,
keď ju raz skasia.

Pitvaroš 1942

Odchod jari

Jar už odchádza. Polia žltú.
Na medzi vädne slepy mak.
Ruky sedliaka prácou tvrdnú.
Pred slnka jasom klopi zrak.

Na poli zmikla bystrá pieseň.
Slnko a práca gnávajú ľud.
Do duše vryva sa mi tieseň

Matke

Za všetko
čo ľudského v sebe mám
len Tebe môžem ďakovať!
Stokrát buď za to ťhnaná
predrahá moja mat!

V každom kroku
polýšie i srdca ltkote
Teba cítim
Aj keď vše hmľa padá z výšin
až duš' v hrudi
noha moja nezahľúdi
bo Ty ma vedieš

Si fakt'ou
čo druhým sviety,
kým Ty prebýjaš sa v tmách,
si mianou čo iných sýti
a Ty trpíš hlad

Pretiekli si do svojich detí
preto si dnes len koža a kosť.
Z 'Tvojich očí radosti' sviety
keď môžeš si nás postáskat!
Otázka jedna však páli nás:
Za všetko to
čo si nám dala, mama drahá,
či odmeníme sa Ti raz -

Turčianske Teplice 1947

Mladým učiteľom

prišla prvá nedeľa.
Už od rána pri sporáku sedela,
Varit' sa jej patrilo,
varit', keby - vedela.

Študovala kadečo,
vzná sa vo všeličom,
len k sporáku
mala stále ďaleko.
Č' mác im zvestú?
Chytili sa za ruky
a na obed sviatočný
putovali k - rodičom.

Sliac 1988

Kontrasty

Niekoľko z nás očaruje
tichú krásu prírody,
iný šťastný je, keď môže
z kopyčka si vyhodit'.

Niektorí kaľúti prácu robí
s nadšením a nezástne,
ineltu star nadeľne činnosť,
z ktorej tréi - spreputné.

Si ľudia, čo srdce majú
otvorené dokonán,
iní ho zas otvárajú
len za - tučný honorár.

Sliac 1980

omam zranie.
kde - kto len zavzdychá:
„Boli ľahy, boli!“

Strom je už podľatý,
valí sa v priepasť.
Korene vzbývajú
a pomoc prosia.
Čo sa raz rozbije,
ľahko to zliepať.
Tráva viac nevstane,
keď ju raz skosia.

Pitvaroš 1942

Odchod jari

Jar už odchádza. Polia žltá.
Na medzi vädne slepý mak.
Ruky sedliaka prácou tvrdnú.
Pred slnka jasom klopi zrak.

Na poli zmĺkla bystrá pieseň.
Slnko a práca gniavi ľud.
Do duše vryva sa mi tieseň
a stonom zvinila sa hrud’.

Ach, smutne je, keď jar sa
pomíne,
hodiny detstva odhájú
len čo nás k sebe život prívie, už
nám tvár vrásky rozryjú.

Pitvaroš 1943

Čierna rana

Stará bránka na otcovskom
dome
po každom návrate zavŕzga:
„Šťastný dobrý večer!“

Schúlený do obáv
pretneš kniž domova
a počítaš vrásky
čo na čele mačky
tvrdý čas vyoral.

S úžasom sleduješ,
ako otec vädne.
Kde vyprchali sily,
čo hrdo sa bily
o každú skvru chleba,
pokým nás vychoval?

Do posledného návratu
väd smútku
vyhladal čiernu ranu.
Otec má v ní noc - dokonca!

Sládkovičovo 1965

poľnobe i srdca líkote
Teba cítim
Aj keď vše hmota pudá z výšin
až duši v hrudi
noha moja nezablúdi
bo Ty ma vedieš

Si fúľou
čo druhým svieti,
kým Ty prebijaš sa v tmách,
si mannou čo iných syti
a Ty trpiš hlad

Pretekla si do svojich detí
preto si dnes len koža a kosť.
Z „Tvojich očí radost’ svieti
keď môžeš si nás postúškať“
Otázka jedna však páli nás:
Za všetko to
čo si nám dala, mama drahá,
či odmeníme sa Ti raz.

Turčianske Teplice 1947

Mladým učiteľom

Si učiteľom? Bud’ pyšný na to!
Ešte vzácny poklad ti zveril.
Vzácnejší ako zlato,
pretože ti verí.

Len nebud’ sklápy na lásku.
Keď v detský svet sa ponoríš.
Sám nejednu žitia otázku
bez lásky ľahko pochopíš.

Deti sú slnkom života.
Ich smiech je líkou.
kde chodíme si smutné srdca
páť.
Ich spev je spevom vtáčať za
letu.

A preto daj im všetko,
ó, daj im všetko, čo potrebujú
pre sladký rozpuť do kvetu.

Sliač 1966

ZO SATIRICKÝCH VERŠOV

Prvý obed sviatočný

Vydala sa z ľúbosti,
Minul sa deň svadobný.
minul týždeň,

Chytili sa za ruky
a na obed sviatočný
putovali k - rodičom.

Sliač 1988

Kontrasty

Niekoľko z nás očaruje
tichá krása prírody,
iný šťastný je, keď môže
z kopytka si vyhodit’.

Niekoľko každú prácu robí
s nadšením a nezišne,
inému skor nadechne činnosť,
z ktorej vrčí - sprepané.

Sú ľudia, čo sráče majú
otvorené dokonca,
iní ho zas otvárajú
len za - tučný honorár.

Sliač 1980

Žalospev slovenských hôr

Hore háj, dolu háj,
hore hájom cesta,
po nej sa valia k nám
„tieturisti“ z mesta.

Vládnu si tu ani
deväťhlaví draci.
Prchá pred nimi zver,
odlietajú vtáci.

Návštevník, čo s citom
zaobchádza s nami,
je v našom náručí
v každý čas vítaný.

No ten, čo surovo
nič krásy naše,
stotisíc hrmených,
nech sa od nás práce!

Zahučali hory,
zahučali lesy,
Jánošík, Junošik,
ozviže sa, kde si?!

Od Malých Karpát
po Vysoké Tatry
vyžeň všetku háveď,
čo do hôr nepatrí!

Sliač 1986

Ako ma stratili žiaci na výlete

(Skutočná udalosť)

Na žirnej Podunajskej nížine, tam kde sa vlieva Váh do Malého Dunaja, sa roku 1949 zrodila nová osada Dedina mládeže.

Založila ju z iniciatívy mládežníckeho a kultúrneho pracovníka Štefana Zarťku skupinka zanietených mladíkov, presídlených z Pitvaroša. Počas jej zakladania sa pripojili k nim i rodáci zo Slovenského Komlóša a niekoľko chlapcov i z okolitých osád.

Štefan Zarťko krátko po ukončení druhej svetovej vojny navštívil s tamojšou mládežou niekoľko divadelných hier, jednu z nich zvanú *Prevrat* i sám napísal. Veľký úspech zožali na Národopisných slávnostiach v Slovenskom Komlóši roku 1946 s folklórnym pásmom *Pitvarošská svadba*.

Táto mladícka zanietenosť ich neopustila ani po presídlení do Československa roku 1947. Pomáhali pri výstavbe dediny Baláže na strednom Slovensku, ktorí boli počas Povstania nemeckí fašisti do tla vypálili. Zúčastnili sa i na stavbe Trate mládeže medzi Hronskou Dúbravou a Banskou Štiavnicou hneď na jej začiatku.

Spomenutí Dedinu mládeže postavili neďaleko Kolárova uprostred lúk a pasienkov. Rástlo tu vysoké bodľáče, v močiaroch plávali divoké kačice a tu a tam sa objavili i bažanty a jarabice.

Možno aj preto sa rozhodli okrem bežných obilnín a okopanín pokusne pestovať tu i ryžu. Tej bolo v tú dobu u nás veľký nedostatok, a preto bola vzácna.

A najmä vidina ryžových polí, ako aj vidina spoznať týchto mladých odvážlivcov, ma zlákala spolu s mojimi žiakmi vo vtedajšej Osemročnej základnej škole v Brezovej pod Bradlom navštíviť na konci školského roka Dedinu mládeže. Mňa okrem toho lákalo i stretnúť sa po rokoch so svojimi spolurodáčkami.

V liste som sa s nimi dohodol, že sa u nich zdržíme okolo troch dní a trochu im pri nejakých prácach aj pomôžeme. Oni nám za to poskytnú stravu a ubytovanie.

plachiet až po uši, pretože komáre najmä pri vode náramne štípali...

Tri dni utiekli ani voda. Na štvrtý deň v ranných hodinách pristáli pred našimi chalúpkami už známe traktory s vlečkami.

Priateľské stisky rúk, vďačné pohľady a vydali sme sa na spätnú cestu. Okrem spomienok odnášali sme si odtiaľ i bronzom opálené telá, pretože slnko tu štedrejšie rozdáva svoje lúče ako na Brezovej.

Vtedy sme ešte nevedeli, aké prekvapenie nás čaká v Nedede. Keď sme tam na našich „rapotavých tátošoch“ dohormeli, vlak bol už pripravený na odchod. Ešte som stihol do neho naložiť svojich zverencov a odskočil som k pokladni zakúpiť cestovné lístky. Pravda, trvalo chvíľu, kým pokladník opečiatkoval a vyúčtoval 24 lístkov. Keď som vybehol na perón, uzrel som už iba siluetu odchádzajúceho vlaku. Do smiechu mi veru nebolo. No nakoniec to všetko dobre dopadlo. Výpravca, hlavný vinník tejto ošemetnej situácie, telefónicky zariadil, aby sa na prestupovej stanici v Šali nad Váhom postarali o bezpečnosť mojich školákov, kým sa k nim dostanem.

Mňa stihol omnoho horší osud. Ďalší osobný vlak mal ísť až o štyri hodiny. A tak som do Šale cestoval nákladným vlakom v spoločnosti teliec a iného jatočného dobytká. Čas do jeho odchodu som si krátil v rozhovore so známymi rodákmi z Ambrózy (Ambrózfalva), ktorí sa boli do Nededy presídlili. Bolo to iba náhodné, no príjemné stretnutie.

Moji výletníci ma v Šali už netrpezlivo čakali. Sedeli tam ako kurčatá, keď ich kvočka opustí. V mojom prípade však nie kvočka odbehla kurčatá, ale ony ju.

Tak či onak, náš výlet do Dediny mládeže bol o jeden zážitok bohatší...

Štefan Hudák

Cestovali sme tam osobným vlakom, pričom sme až štyrikrát prestupovali. Do cieľa našej cesty však vlak nechodil. Najbližšia železničná stanica bola v Nedede, kde na nás už čakali s dvoma traktormi s vlečkami. Priznám sa, nebolo to najpohodlnejšie cestovanie, no lepšie, ako by sme boli mali k nim vykračovať peši, prípadne na pltiach dolu Váhom... Ani ubytovanie nebolo neviemako prepychové. Ubytovali nás v rozostavaných domoch – bez okien a dverí. Nuž dali nám, čo mali. Hlavne, že sme mali strechu nad hlavou.

Zato strava bola parádna. Na raňajky nám dávali chutné čerstvé mlieko (po dojení nestihlo ešte ani vychladnúť) s bielym domácim chlebom. Na obed sme mávali po polievke rôzne kuracie či bravčové špeciality s ryžovým privarkom, ktorému sme sa zvlášť tešili. A večer sme konzumovali niečo ľahšie. (Aby sa nám lepšie spalo!)

My sme im za to vytrhávali burinu (ohnicu) zo zemiakov a robili poriadok okolo rozostavaných domov. Ochotne nám ukazovali svoje mládežnícke hospodárstvo. Najviac sa nám páčilo ryžové pole. Cítili sme sa tam ani pri Žltej rieke v Čine...

Navečer sme si občas zašli i na breh Váhu, zahalení do diek či

v. Misovičová (Komárno), M. Mišunová (Nitra), D. Mrváňová (Nové Zámky), K. Pribojová (B. Bystrica), I. Šarkóziová (Galanta) a A. Šabo (Galanta).

Vedecký seminár Hudba v Banskej

piesni pre spev a klavír, partitúry dvoch suit pre súbornú hru zobcových flaut a zborník materiálov z vedeckého seminára o Š. Moysesovi.

Š. M.

Z HISTÓRIE MATIČNEJ PRÁCE

Prvý klub priateľov MS v Galante

„Matičný rok 1968 vošiel do histórie ako rok oživotvorenia spolkovej zložky Matice slovenskej“, píše sa v známej knihe Z vôle ľudu obnovená, ktorá vyšla ako podateľská kniha pre členov Matice slovenskej roku 1969.

Keďže do schválenia zákona SNR o Matici slovenskej (schválený bol 27. júna 1968) prakticky nebolo umožnené zakladať miestne odbory, pri rôznych kultúrnych, odborových a iných organizáciách vznikali kluby priateľov Matice slovenskej.

Takmer súbežne sa zrodila myšlienka na ich založenie v Dunajskej Stredě a v Galante. (Údajne v Dunajskej Stredě o niečo prv.) K jej realizácii však došlo v Galante o mesiac skôr.

Dočítame sa o tom i v spomenutej publikácii (s. 34):

„Prvý klub založili 2. apríla 1968 v okresnom meste Galanta za účasti záujemcov z mesta, z dedín Galantského okresu, z miest a dedín okolitých okresov. Táto udalosť znamená začiatok obnovy členskej základne Matice slovenskej.“

Bola to udalosť v tej dobe priam historická. Možno sa nám pritom natíska otázka, prečo sa kluby priateľov Matice slovenskej zakladali práve na južnom Slovensku. Odpoveď je všeobecne známa. Jej členovia vo veľkej miere pochádzali z radov Slovákov presídlených z Maďarska, ktorým Matica slovenská bola akoby druhou matkou.

Viem to, pretože sám pochádzam z Dolnej zeme. Rodičia a bratia mi v tom čase žili na južnom Slovensku (práve v okrese Galanta). Často som ich navštevoval. Dokonca mladší brat bol jeden zo zakladateľov klubu MS v Galante. On by určite povedal o tom

omnoho viac, žiaľ, už nie je medzi živými.

Za Maticu slovenskú v Martine sa na zakladajúcej schôdzi zúčastnili Juraj Pertzián a Štefan Baranovič.

Z ich správy o služobnej ceste po južnom Slovensku v dňoch 7. a 8. apríla 1968 vyberáme:

„Po návrate do Galanty sme vyhľadali Ing. Jána Hudáka, predsedu prípravného výboru klubu, ktorý nás informoval o stave prípravných prác. Zakladajúca schôdza bola zvolaná na 19. h do kaviarne hotela Družba, ktorý mal voľný deň, takže sa schôdza konala v uzavretej miestnosti. Z čestných hostí uvádzame: Dr. Ján Marták, Dr. Daniel Okáli, Martin Čeman, zástupcovia redakcie Kultúrneho života, Roľníckych novín, Nedele, Hlasu Dusla, bratislavská televízia, zást. ON KSS, zástupcovia okolitých obcí.“

Úvodný prejav predniesol Ing. Hudák, po ňom prehovoril za MS Juraj Pertzián. Diskusia bola ladená v duchu národnom, v naprostej väčšine vecná a konkrétna. Dal sa podľa nej vytvoriť celkom reálny a objektívny obraz o situácii v okrese, či už zo stránky národnej (národnostnej) či kultúrnej. Potreba platformy, na ktorej by sa mohla tunajšia Slovač uplatniť v kultúrnej oblasti, sa ukázala veľmi výrazne. Matica slovenská sa tu javí ako existenčná potreba slovenského národa ako takého. Pritomní žiadali vytvárať priamo odbory, aby sa mohli oprieť bezprostredne o autoritu Matice.

Schôdza trvala asi do polnoci - nikomu sa ani vtedy nechcelo rozísť.

Po schôdzi sa zišiel novozvolený výbor klubu, ako aj okresný prípravný výbor na svoju prvú schôdzu.

Po ukončení tejto schôdze sme sa v noci vracali do Martina.“

Tafko zo správy, ktorej kópiu mi prepožičal jej autor Juraj Pertzián.

Ide o udalosť, ktorá by nemala zapadnúť prachom zabudnutia.

Štefan HUDÁK

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY, 17.3.1988, č. 11, s. 10.

LN
26.3.1998

Z dolnozemskeho zapisnika

V tieni žandárskych bajonetov

Chvalabohu, minuli sa časy, keď Slováci boli pre svoje národné cítenie, ktoré dnes mnohým tak veľmi chýba, prenasledovaní a dokonca i väznení. Bolo to za Rakúsko-Uhorska, ale i za horthyovského šovinistického režimu.

Za konkrétnymi príkladmi nemusím ísť ani ďaleko. Stačí mi trochu oživiť si pamäť a všetky tie krivdy a nepravosti sa mi ani na bežiacom filmovom páse premietnu pred očami. I to, ako sme sa spolu s otcom a ďalšími päťástimi pitvaroškými spolurodáckmi ocitli, obrazne povedané, – za mrežami. Mal som vtedy iba 21 rokov.

Aj keď žijeme v relatívne iných podmienkach, nebude na škodu, ak tieto a im podobné udalosti z času na čas pripomenieme i súčasným generáciám.

Písal sa rok 1944. Prišlo to ako hrom z čistého neba. 5. apríla o pol tretej v noci zabúchal nám ktosi na okno. Otec zoskočil z postele a opýtal sa celý vystrašený:

„Čo sa stalo? Kto tam?“

A spoza okna zahrnel energický hlas:

„A törvény nevében nyissátok a kis kaput!“ (V mene zákona otvorte bránku!)

„A kto tam?“ zopakoval otec otázku.

„Csendőörök!“ (Žandári) znela strohá odpoveď.

Nuž a ktoby sa v tých pohutých časoch bol opovážil postaviť sa proti takémuto príkazu? Otec tak ako bol, v spodnej bielizni, usiloval sa ho splniť, aj keď išlo o hostí nevítaných.

O krátku chvíľu vnikli do izby dvaja po zuby ozbrojení žandári.

Ich ďalší príkaz znel, aby sme sa, teda otec a ja, bleskove obliekli, zabalili si jedla na tri dni a išli s nimi.

Hádam najväčší strach prežívala matka. Bála sa o naše životy. V tú dobu vládli u nás veľmi neisté pomery.

Najprv nás všetkých sústredili v budove štátnej školy. Bolo nás spolu sedemnást. z

Štefan Hudák krátko pred internovaním

neposlúžilo na zdraví. Nachádzala sa tam pestrá spoločnosť: zloději, prostitútky a politickí väzni, ku ktorým sme patrili i my.

To najhoršie nás však len čakalo. A síce ďalšia transportácia. Tentoraz už do novozriadeného koncentračného tábora (internál tábor) v Nagykanizsi. Predtým to bola továreň na výrobu kávy – cigorie. Už len vstup za vysokú ohradu s ostnatým drôtom, naplneným elektrinou, nám vyvolával zimomriavky na tele.

Pobyt v tábore bol neutešený. Strava biedna, zaobchádzanie neľudské. Ešte šťastie, že som si bol v poslednú chvíľu pred odchodom z domu strčil pod košeľu dôverného priateľa – malý zošitok s ceruzkou, do ktorého som v nestrážených chvíľach vpisoval rôzne udalosti a zážitky.

Nachádzali sa v ňom napríklad takéto záznamy:

„12. apríla bol až dvakrát poplach. Hnali nás všetkých do pivnice. Otecko niekoľkokrát dostal po chrbte palicou, lebo nevládal bežať za ostatnými. Bolo mi ho ľúto.“

16. apríla som zaznamenal do zošitka jednu z najsmutnejších svojich básní „V koncentračnom tábore“. Svedčia o tom i jej dve prvé slohy:

*Pozrel som oknom do poľa
a oči sly mi zaliali.*

padol na kopy raždia, kde som sa poriadne dopíchal.

23. apríla mi preto voly zobrali a prideliť ma k takarmányosom (krmíči), kde som pripravoval krmivo pre dobytok. To tu bolo už trochu lepšie.“

A vôbec, v Kisbéri sa nám už lepšie vodilo. Aj keď dvaja žandári nás i tu mali pod dozorom. Odtiaľto sme mohli i listy písať. Najmä ja som dostával mnoho listov. Od priateľov, príbuzných a známych. Všetci ma povzbudzovali a želali mi, aby som sa skoro vrátil. Až tam som plne pochopil pravdivosť starého slovenského príslovia „V núdzi poznáš priateľa“.

Matka nám písala každý deň. Až z jej listov sme sa dozvedeli o jej veľkom trápení. Na jej pleciah ležala nielen starostlivosť o celú domácnosť, ale aj o poľné práce, ktoré sa rozbehli naplno. Veď bola jar. Tu ju však nenechali osamotenú najmä otcovi, ale i jej bratia a ďalší príbuzní.

Veľmi nás znepokojila správa, že nielen my dvaja, ale i mladší brat Ján sa stal obeťou priam barbarského zásahu vtedajších mocipánov. Hneď na druhý deň, ako nás odviekli, vylúčili ho zo školy.

Študoval na Gymnázium v Orosháze. Po príchode do školy si ho pozval riaditeľ do riaditeľne a oznámil mu, že školu musí ihneď opustiť, vraj deti „vlastizradcov“ nemajú v nej čo hľadať. Nuž čo mal chudák robiť? Išiel do triedy po tašku, rozlúčil sa so spolužiakmi a dal sa na cestu domov. Keďže v doobedňajších hodinách už nemal žiadne vlakové spojenie, putoval peši. Pitvaroš je od Orosházy vzdialený asi dvadsať kilometrov. Ešte vzdialenejšia sa mu asi v tom čase javila jeho budúcnosť. Mal vtedy dvanásť rokov a veľmi túžil študovať...

Najkrajšiu správu sme dostali od matky 6. mája 1944. Bol to vlastne telegram tohto znenia:

„Pár napon belül otthon leszel fiaddal együtt... Feleséged.“ (Behom niekoľkých dní budeš doma spolu so svojou Maškou.)

voty. V tú dobu vládli u nás veľmi neisté pomery.

Najprv nás všetkých sústredili v budove štátnej školy. Bolo nás spolu sedemnást', z toho štyria židovskí občania. Ja som bol najmladší. Dvaja mali už vyše sedemdesiat rokov. Z nich Ján Hronec sedel už roku 1920 pol roka v segedínskom Csillagu spolu s mojim starým otcom Jánom Hudákom.

Nad ránom sme potom za asistencie žandárov putovali peši na slúžnovský úrad do Csánádpaloty (asi 15 km od Pivároša). Tu iba spísali naše nacionálie a nám oznámili, že z príkazu vyššej vrchnosti budeme internovaní. Kde, za čo a ako dlho, o tom sa nezmienili.

Ešte v ten večer sme boli odtransportovaní do zberného tábora (toloncház) v Budapešti. Tu sme strávili približne tri dni a tri noci. Pre nedostatok miesta sme spali iba na kamennej dlážke, čo nám veru žiadnemu

tracnom tabore. Svedčia o tom i jej dve prvé slohy:

*Pozrel som oknom do poľa
a oči slzy mi zaliali.
Predrahá sloboda moja,
prečo ťa mi len zobrali?*

*Vonku jar k žitiu svet budi,
a vo mne všetko uschýna.
Vonku plynie čas v pokoji,
tu bôľ je každá hodina.*

Ďalší citát z denníka:

„17. apríla sme opustili tábor. Prestaňovali nás na štátny majetok Dyne puszta v Kisbéri. Napísal som báseň Spálená boľest'.

18. apríla nám rozdeľovali prácu... Mňa prideliť k volom. Otecko sa stal kočišom.

22. apríla sme boli na raždie v hore, kde som dolámal voz. To preto, lebo som nevedel voly poháňať. Išli, kde sa im zachcelo, kým nenarazili vozom do stromu. Ja som vyletel z voza a

nia:

„Pár napon belül otthon leszel fiaddal együtt... Feleséged.” (Behom niekoľkých dní budeš doma spolu so synom. Manželka.)

A 10. mája nás skutočne prepustili. Najprv sme sa vrátili do Nagykanizse, ale už ako slobodní. Ziaľ, židovských spoluobčanov sme už tam nenašli. Ako sme sa dozvedeli, po našom odchode do Kisbéri ich odvliekli do Mauthausenu, odkiaľ sa už živi nevrátili.

Radost', akú sme prežívali pri návrate domov, je ťažko obyčajnými slovami opísať. Aj keď sme boli ešte celé mesiace pod policajným dozorom – doma je predsa len doma.

Čoskoro však svitli nové časy. A my sme mohli pokračovať v prerušenej práci na roli národa dedičnej. Tentoraz však pokojnejšie. Bez hrozieb žandárskych bajonetov.

Štefan Hudák

L'udové Noviny 26. marca 1998

Materinska moja reč

(Zamyšlenie sa nad pojmami národná prislusnosť a materinská reč)

Každých desať rokov pri sčítaní ľudu majú občania tej-ktorej krajiny povinnosť ako aj materinská reč sa v živote človeka spravidla nemení. A predsa koľko je takých, ktorí najmä pri určovaní národnej prislusnosti zaváhajú. Mnohí si ju totiž zamieňajú so štátnou prislusnosťou. Niektorí to robia vedome a iní iba z neznalosti.

Keďže takéto rozhodnutia mávajú niekedy v živote niektorého národa, no najmä národnosti ďalekosiahle dôsledky, žiada sa nad touto otázkou vážne zamyslieť sa sem-tam i v „mimosčítacom“ období.

Ja sám som si neraz ešte ako chlapec tieto dva pojmy pletol, a to pod vplyvom odnrodňovacej školskej výchovy. Tak ako v mojej rodinnej dedine v Pitvaroši žili takmer sami Slováci, aj trieda, ktorú som navštevoval, sa skladala, ak ma pamäť neklame, iba zo slovenských detí. A predsa sa nás niektorí učitelia snažili presvedčiť, že sme Maďari, pretože našou vlasťou je Maďarsko. „Tu ste sa narodili a tu žijete, iba vaša materinská reč je slovenská“, zdôrazňovali.

To ako keby sme sa dnes snažili presvedčiť deti maďarských rodičov na južnom Slovensku, že sú Slováci, pretože žijú v

Slovenskej republike. Alebo keby sa napríklad niektorí maďarskí Slováci hlásili za Rumunov len preto, že žijú v Rumunsku.

Ešte smutnejšia je skutočnosť, keď si niekto pri sčítaní ľudu zmení i materinský jazyk. To ako keby si zaprel vlastnú mat'.

V bývalom Uhorsku boli však tieto praktiky celkom bežné, a to na základe pokynov zhora.

Například v inštrukciách pre sčítanie ľudu z roku 1900 sa doslova píše: „Za materinskú reč treba pokladať tú reč, ktorú patričná osoba považuje za svoju a ktorou najlepšie hovorí“.

Inštrukcie pre sčítanie školskej mládeže hovoria už celkom jasnou rečou:

„Žiak prihlási si podľa pravdy tú reč, ktorú vyhlasuje za svoju a ktorou najlepšie a najradšej hovorí“. (Dr. Ján Svetovič: Slováci v Maďarsku, Bratislava 1942, str. 11.)

Ák to malo dôsledky v praxi, si už ľahko domyslíme.

Keď v sedemdesiatych rokoch minulého storočia uhorská vláda zatvorila nielen Maticu slovenskú, ale aj tri slovenské gymnáziá, slovenskí študenti nemali inej možnosti ako študovať na maďarských stredných školách. Nuž je celkom pochopiteľné, že sa im po maďarsky ľahšie hovorilo. To isté platilo i pre úradníkov, obchodníkov a remeselníkov najmä v mestách,

kde boli odkázaní komunikovať so svojimi stránkami či zákazníkmi väčšinou po maďarsky. A tým ich materinský jazyk niekoľkými ťahmi pera zmenil svoju pôvodnú podobu.

A ako sa to odrazilo v štatistických údajoch? Kým roku 1880 na území dnešného Slovenska tvorili Slováci v 21 mestách väčšinu, do roku 1910 však už podľa úradnej štatistiky v desiatich z nich žili v menšine. Boli to napríklad Prešov, Banská Bystrica, Zvolen, Trenčín a ďalšie mestá. Na druhej strane za 30 rokov počet maďarských obyvateľov v Košiciach vzrástol z 39,8% na 75,4%, v Jelšave zo 42% na 80%, v Nitre z 28% na 59% a vo Zvolene zo 16% na 56%.

Situácia na Slovensku bola však o to horšia, že v porovnaní s ostatnými regiónmi Uhorska žilo tu neúmerne mnoho ťačty, ktorá sa sem nastahovala ešte za tureckej okupácie. Táto zbiedla a beztak biedny slovenský ľud. Ako privilegovaná vrstva hneď v zárodku potlačovala i každý národný pohyb. Aj kvôli nej sa v 18. a 19. stor. stahovalo mnoho Slovákov na Dolnú zem. Tam bol ich život trochu voľnejší. Z poddaných sa stali slobodní občania, aj keď zaťažení mnohými daňami a výkupným. Ani maďarizácia tu vtedy ešte nedosahovala takých rozmerov ako na Slovensku. Napríklad Békéská Caba si až do vzniku CSR dokázala zachovať primát najväčšieho slovenského mesta na svete. Roku 1930 však aj tu počet Slovákov podľa úradnej štatistiky klesol z 28 622 (r. 1910) na 18 931 (r. 1930).

Nemaz si kladieme otázku: Odkiaľ to tí naši predkovia čerпали silu, že sa aj po toľkých rokoch neslobody udržali pri živote? Bola to predovšetkým materinská reč, ktorá im dodávala nielen silu, ale i potrebnú odvahu a vieru vo víťazstvo spravodlivosti. Aj keď sa jej mnohí ľahkomyseľne vzdali, jadro národa, a najmä široké vrstvy slovenského ľudu jej zostali verné. Veď kým reč žije, žije i národ, a nech by bol akokoľvek zaznávaný a utláčaný. To samé platí i pre národnosť, žijúce mimo územia materinskej krajiny.

Svoje „rozjímavie“ ukončím rovnomennou piesňou. Jej laskyplné a dojímavé slová ma sprevádzajú po celý život a nehanbim sa priznať, že pri ich zvukoch sa mi oči takmer vždy slzami zarosia...

*Materinská moja reč,
taká si mi milá,
ako by ma moja mat'
menom oslovila.
Akoby ma ľubujúc
k srdcu pritiskala,
ako by ma žehnajúc
Bohu porúčala.*

*Materinská moja reč
poklad môj v cudzine.
Keď zaspievam piesenku
v sladkej materčine,
oči sa mi zalejú
horkými slzami,
a srdce sa poteší,
že je Boh nad nami.*

Štefan Hudák

Z dolnozemskeho zapisnika

*LUDOVÉ
NOVINY
MAĎARSKO*

Pitvarošskí rodáci o rodnom kraji

(Dokončenie z 1. str.)

Jozef Kochan (1866–1925), roľník. Skladal vinše pre deti k výročným sviatkom. Pokúšal sa aj o básne. Cenné sú jeho zápisníky o počasti, úrode a cenách obilia, písané v osobitnom zošitku a v rôznych kalendároch. Priam unikátny je jeho list manželke z roku 1889, keď bol vojakom, a to nielen svojím obsahom, ale i formou. Riadky v ňom nesmerujú vodorovne, ale do krhových vzájomne spojených. (Originál uložený v Matici slovenskej v Martine). Hodnotná je i jeho Rodinná kronika – opisuje v nej históriu Kochanovskej rodiny, ktorej predkovia prišli na Dolnú zem z gemeskej stolicke.

Ján Hronca (1873–1965), roľník. Narodil sa síce na Slovensku v Kobeliarove, odkiaľ sa ako 7-ročný presťahoval s rodičmi na Pitvaroš. Napísal dielko Pitvaroš, dejiny a zvyky našej obce. Zaujímavá je v ňom najmä stať o pitvarošskom kroji od najstarších čias až po druhú svetovú vojnu. Zachoval sa i písomný záznam Spomienky 90-ročného Jána Hronca na Pitvaroš (Vlastivedný zborník I, Matica slovenská, Martin 1973, str. 186). Obidve práce majú pre našu etnografiu nenahraditeľný význam.

Štefan Hudák st. (1893–1965), roľník. Svoje spomienky spracoval do zápisníkov: Rozpomienky na začiatky éasy, kde opisuje svoje životné príbehy z I. svetovej vojny (14 rukopisných strán) a Zázitky z nemocnice, kde nevieravoformu spája prítomnosť s minulosťou (64 strán). Bol zapáleným národovcom. Hral v početných slovenských divadelných hrách a niektoré sám naviečoval. O šírenie slovenského slova sa pričinnil spolu s manželkou vypožičiavaním slovenských kníh medzi rodákmi.

Univ. prof. PhDr. Pavol Ondrus, DrSc. (1919–1980), pitvarošský rodák, slovakista a pedagóg, bývalý vedúci Katedry slovenského jazyka Filozofickej fakulty UK v Bratislave. Napísal celý rad článkov a vedeckých štúdií z oblasti jazykovedy. Narečím dolnozemskeho Slovákov sa zaoberal v publikácii Stredoslovenské nárečie v MĽR, vyd. SAV Bratislava 1956. Ukážky z pitvarošského nárečia citoval na stranách 239–247. Ďalšia jeho práca o tunajšom nárečí má názov Z komparatívneho štúdia slovenského nárečia. (Obrázky

komentov, týkajúcich sa Pitvaroša od jeho zrodu (1816) až po dnešok.

Svoje bohaté skúsenosti, a to nielen z tejto oblasti, publikoval v početných článkoch v regionálnej tlači (najčastejšie v Csongrád Megyei Hírlap). V posledných rokoch sa čoraz častejšie stretávajú s jeho článkami i v Ludových novinách. Píše po maďarsky i po slovensky, v pitvarošskom nárečí.

Ešte cennejšie sú jeho pohľady na život a prácu Pitvarošanov v samostatných štúdiách, z ktorých vyberáme:

Zvyky Slovákov v Pitvaroši a jeho okolí (Zborník Slovenského národného múzea, Martin, 1970 C 16, strany 206–219).

Zoznam občanov v obci Pitvaroš podľa domových čísel (pred presídlením roku 1947), rukopis, 21 strán.

Pitvaros község utca nevei és egyéb nevezetességei, 1973. Príloha: mapka a kresby, 34 rukopisných strán.

Szakrális emlékek, 1972. Príloha: kresby nástrojov, používaných v domácnostiach, 81 strán.

Hogyan ültöztek történetesen. (Állami Gorkij Könyvtár, Budapest, 1988. Príloha: fotografie, 82 strán.

Svadba pitvarošská, 1985. Príloha: svadobné piesne, 27 rukopisných strán.

Pitvaros község kulturális életéből, 1986. Obrázová príloha, 42 strán.

Szlovák család története, 1987. Ide o históriu Kochanovskej rodiny, ktorej korene siahajú do bývalej Gemeskej stolicke. Jej dvaja príslušníci (Ondrej so synom Matejom) sa okolo roku 1802 presťahovali do Nadlaku a odtiaľ roku 1823 s ďalšími 175 nadlákskými želmami na pitvarošskú pastúru, kde založili dnešnú obec Pitvaroš.

Adattár pitvarosi ev. egyház történetéhez (Dejiny pitvarošskej cirkvi) 1989. Príloha: kresby, mapky, fotografie, 92 rukopisných strán.

Michal Hudák, narodený 1922. Učiteľ na dôchodku. Žije v Sládkovičove. Horlivý zberateľ historického a národopisného materiálu o rodnej obci. Spoluautor etnografickej štúdie o Pitvaroši Putovanie za novým domovom (Vlastivedný zborník I, Matica slovenská Martin, 1973, str. 173–189).

Je autorom niekoľkých rukopisných prác zameraných na históriu a kultúru rodnej rodiny obce

Štefan Zarko, narodil sa r. 1914. Žije v Sládkovičove. Zaniatý mládežnícky a kultúrny pracovník. O kultúrnej činnosti Pitvarošanov po roku 1945 písal články najmä do týždenníka Sloboda, vychádzajúceho v Budapešti. Roku 1946 pripravil a naviečil folklórne pásmo Pitvarošská svadba, s ktorou pitvarošská mládež úspešne vystúpila na veľkolepých oslavách dvojsťročného výročia založenia Slovenského Komľoša.

V rokoch 1945–47 naviečil niekoľko divadelných hier. Jednu z nich – Prevrat – roku 1947 sám napísal. Zobrazil v nej rušný život v Pitvaroši v povojnových rokoch.

Štefan Hudák, narodený r. 1923, učiteľ na dôchodku. Žije na Sliacoch. Roku 1941 vydal vlastným nákladom básnickú zbierku Za pluhom, v ktorej opísal krátky pitvarošskej prírody, ale i ťažký život roľníka. Okrem literárnej tvorby venuje sa i publikačnej činnosti. Články s dolnozemskou tematikou publikoval najmä v Maticnom čítaní, Javisku, Slovenských národných novinách a v Ludových novinách. Napríklad:

Maticné čítanie: Ludová poezia na Dolnej zemi (17. apríla 1972), Na návšteve dolnozemskeho Slovákov (2. okt. 1972), Obrazy zo života dolnozemskeho Slovákov v Maďarsku (24. dec. 1972), Zabijacka na Dolnej zemi (21. jan. 1974).

Javisko: Pavol Veselký, priekopník slovenského divadla na Dolnej zemi (okt. 1978), Pahrebky z Tajovského pobytu v Nadlaku (jún. 1979), Zomrel Ján Gerčí (marec 1985), Spomienka na Ondreja Kulika (marec 1989).

Slovenské národné noviny: Ad Slováci v Maďarsku (11. sept. 1990), Kalendár nádeje (22. marca 1991), Šoltésová a dolnozemska Slováci (19. júla 1991).

Ludové noviny: Pohľady ho histórie slovenskej dolnozemskej tlače (23. júla 1987), Ludová umelkyňa Jūdita Tomková (16. júla 1987), Dolná zem očami Pavla Mudroňa (21. jan. 1988), Prvé brázdy (27. júna 1991), Štefánik na Sarvaši (marec 1992).

Štefan Hudák je tiež spoluautorom štúdie Putovanie za novým domovom (Vlastivedný zborník I, Matica slovenská 1973, str. 173–189) a Pitvarošskej kroniky,

vedné štúdie 9. Bratislava 1968, str. 211–223.) Pre najších národopisov je zaujímavý i jeho článok 'Od kiahľ' sú prví osadníci Tótkomlósa? (Matičné čítanie č. 16 z roku 1972.)

Michal Brnda (Bemfi), narodil sa r. 1919. Píše po maďarsky. Je autorom prvej samostatnej publikácie o Pitvaroši – Pitvaros rövid története. Vyšla tlačou roku 1969, jej zodpovedným vydavateľom bol Ondrej Lehotský. Kniha má 255 strán. Aj u toho, kto maďarčinu neovláda, upútajú pozornosť početné dobové fotografie. O obciach Csánadálberti (1968) a Ambrózfalva (1969).

Ján Koppány, narodil sa roku 1912. Naším čitateľom je známy najmä ako zakladateľ dedinského múzea v Slovenskom Komlóši, v ktorom je vystavených viac ako 2000 exponátov. Vychádzal za farára. Vo svojej rodnej obci pôsobil najprv ako pomocný kazateľ a učiteľ náboženstva. Od roku 1948 až do odchodu na dôchodok pôsobil ako ev. farár v Slovenskom Komlóši. Píše väčšinou po maďarsky.

Venuje sa i národopisnému výskumu. Predmetom jeho štúdií sú ľudové zvyky, remeslá, pracovné predmety, hry a duchovný život tunajších Slovákov. Napísal vyše 30 národopisných štúdií zo života rodákov v Slovenskom Komlóši a Pitvaroši. Z nich vyberáme:

Tótkomlós gyerekjátékok sárrol, földel. (A Békés megyei Múzeum közleményei 3, Békéscsaba 1974. Príloha: kresby, fotografie, 18 strán.)

Harangozók és harangozással kapcsolatos szokások (ELTE, Vallási Néprajz II.k., Budapest), 30 strán.

Géppel való cséplés Tótkomlóson és Pitvaroson 1974. Néprajzi Múzeum Országos pályázatán díjazott, 61 strán.)

Versek és verselők tótkomlósi lakodalomban, 1986. (NM Orsz. pály. díjazott), 66 strán.

Starejší dolgai, 1987. Pôvodné slovenské modlitby a pokračovania pri príležitosti zástupu, sobáša, svadby a pohrebných obradov.

101 szlovák közmondás és szólásmondás (101 slovenských prísloví a porekadiel), 1978, 27 strán.

Ján Koppány svojou bohatou zberateľskou a publikačnou činnosťou patrí k najčinnorodejším dolnozemskej národopiscov.

Pavol Komoly-Kochan, narodený 1914, etnograf a publicista. Od roku 1957 až do odchodu na dôchodok pracoval v Župnom archíve v Segedíne. To ho podnietilo a zároveň mu i umožnilo bližšie sa zoznamiť s históriou rodnej obce. V priebehu rokov sa mu podarilo zozbierať niekoľko sto, cenných archívnych do-

Pitvaroš, krátke dejiny, práca, piesne, zvyky Slovákov v tejto obci, 1973. K 100. výročiu založenia obce nadlaskými želmami. (Dieľko sa skladá zo 63 tematických častí a má 372 nikopisných strán.)

Ľudové piesne spievané v Pitvaroši, 1974. Zbierka obsahuje vyše 100 známych slovenských ľudových piesní, ktoré sa v minulosti spievali v Pitvaroši, 62 strán.

Slovenská dolnozemska ľudová hudba a piesne. Autor v nej venuje pozornosť nielen pitvarošským ľudovým kapelám, ale i kapelám z okolitých slovenských dedín.

Cirkevné dejiny Pitvaroša – k 100. výročiu vybudovania evanjelického kostola, 1982, počet strán 100.

Michal Hudák je tiež spoluautorom 54–stranovej Pitvarošskej kroniky.

Z dolnozemskej zápisníčky
Pitvarošské rodáci o rodnom kraji

O rázovitej dolnozemskej obci Pitvaroš sa už mnoho písalo. Jej bohatú históriu, ľudové tradície, techniku a hospodársky rozvoj však najvernejšie dokáže zachytiť zvečňiť pre dlhšie generácie ten ten, kto sám v nej vyrástol. Navštevujej tomu i veľké množstvo iných štúdií a článkov o obci, z ktorých najbližším okrajom sa zaoberá Pitvarošský žurnál na území stálych redaktorov. Bez úhľadu na tu, (Dokončenie na II. str.)

nikopis, 94 strán.

Dr. Ing. Michal Kríško, narodil sa r. 1910, učiteľ na dôchodku. Žije v Sládkovičove. Napísal Krátky historický prehľad a monografiu obce Pitvaroš. Spracoval v nej geografické a prírodné pomery v Pitvaroši (poloha, zloženie pôdy, rastlinstvo, živočíšstvo, podnebie a podobenie). Ešte počas vysokoškolských štúdií nabádal spolurodákov používať v poľnohospodárstve modernú techniku a pokrokové metódy práce. V povojnových rokoch písal o Pitvarošanoch v týždenníku Slovoda.

Mária Urbančoková, narodená r. 1922, žije v Sládkovičove. Spracúva pritom bohatý etnografický materiál. Sú to podľa nej „príbehy, kerie mi rozprávali stará mama a moja mama“. Ide o scény: Páračky, Svadba, Sudecky a Krstenie. Rovnako zaujímavé sú i príbehy: Dážd', Matúš, Božie putá, Jarmok, Kliatka a Pán starejší sa ženiu, písané v pitvarošskom nárečí. V celej jej tvorbe sa nenásilne prelínajú pitvarošské zvyky, obvyčajne od kolísky až po hrob. Časť rukopisov je uložená v literárnom archíve Matice slovenskej, istú časť uchováva v rodinnom archíve.

Alžbeta Tószegiová, rod. Hudáková, narodila sa roku 1930 v Pitvaroši, kde žije dodnes. Píše do ľudových novín v pitvarošskom nárečí. Sú to kratšie správy o činnosti pitvarošského klubu Zväzu Slovákov v Maďarsku, ktorého je predsedníčkou, články z národopisným zameraním (Páračky na Pitvaroši), ale i s národnostnou tematikou (Sme Slováci, kým žiť budeme).

Alžbeta Tószegiová je všestranne činná. Vo svojom rodinnom dome zriadila slovenskú izbu s národopisnou zbierkou. Sú v nej i krosná, na ktorých dodnes tká. Nachádza sa v nej i rodinný archív, v ktorom sú uložené početné rukopisy a publikácie o Pitvaroši – od domácich, ale i zahraničných autorov.

Pravidelne každé leto organizuje autobusové zájazdy do Česko-Slovenska, aby Pitvarošania mohli navštíviť svojich príbuzných a známych na južnom Slovensku. Naposledy sa takýto zájazd uskutočnil 3.–6. júla 1992.

Na záver aspoň tolko: Pitvaroš je malá dolnozemska dedinka. Nenájdeme ju ani na mape. A predsa nejednému jej rodákovi – možno práve tou svojou malosťou a skromnosťou – tak prišľáka k srdcu, že až do smrti sa k nej vracia s neskrývanou láskou ak inak nie, tak aspoň v spomienkach. Nasvedčuje tomu i týchto niekoľko živých príkladov. Štefan Hudák

Ľudové noviny

Týždenník Slovákov v Maďarsku • Cena 13 Ft • 19. septembra 1996 • Ročník XXXVIII č. 38

O slovenských vysielaniach

Nerozumiem, prečo ma chce Maďarský rozhlas domiit, aby som namiesto svojej materyny pravidelne počúval rečnícke skvosty poslancov maďarského parlamentu. Akože nerozumiem ani tomu, kto potrebuje, aby sme mali my, Slováci v Maďarsku, všetky vymoženosti národnostných menšín iba na papieri. Komu to osoží, ak klameme celý svet a občas aj sami seba... Že vyrá máme systém slovenských škôl, slovenských poslancov v parlamente, príkladný národnostný zákon, pozitívnu diskrimináciu a dokonca aj slovenské masmédiá! A keď sme už pri masovokomunikačných prostriedkoch, vráťme sa k rozhlasu. Skutočne nerozumiem, prečo

sa nedávno rozšírilo slovenské vysielanie Maďarského rozhlasu. Snáď preto, lebo zostavovateľia „programovej štruktúry“ by ľutovali z týždňa na týždeň obetovať iné programy. Ako lojalný občan svojej vlasti som spočiatku bral s pochopením na vedomie, keď v pondelok (a občas aj v utorok) som márne hľadal na ultrakrátkych vlnách stanice Kossuth vysielanie V materskom jazyku a nachádzal som tam iba priamy prenos z parlamentu, keďže to iste zaujíma širší okruh poslucháčov. Neskôr som začal zvidiať priebojnosť zástancov náboženských relácií, ktorí sa nedali degradovať, vraj „na úroveň národnostných relácií“. Naozaj nie je žiadna sláva

byť zaradený na ultrakrátké vlny, ktoré som schopný aj ja prijímať iba odvtedy, ako som si ušetril na moderný rozhlasový prijímač. Pričom v prípade stanice Kossuth vo večerných hodinách tu stále hrozí i nebezpečenstvo, že hlas Národného zhromaždenia všetko premože. Postupne som si už aj ja takmer zvykol na to, že v pondelok sa neoplatí zapnúť si rádio o 19. hodine. Niečo mi predsa nedalo pokoj. Nepočul som totiž ani raz, že by sa ozval hlásateľ s tým, že „Elnézést, chceli by sme sa ospravedlniť našim slovenským poslucháčom... Ako by sa vypustim slovenskej – a väč-

(Pokračovanie na 4. strane)

Korene – puto najsilnejšie

Rozhovor s pitvarošským rodákom Štefanom Hudákom v Sliací

– Pán Hudák, z vašich publikovaných prác cítim váš vŕcný vzťah k Dolnej zemi, k rodnému Pitvarošu. Porozprávajte nám o svojom detstve a školských rokoch...

– Narodil som sa r. 1923 v Pitvaroši. Pochádzam z roľníckej rodiny. Sedliak žije z toho, čo si potutvarne vlastnými rukami vyrobí, a preto som bol od malička vychovávaný ku skromnosti.

Základnú školu som navštevoval v Pitvaroši. Bola to už škola štátna s vyučovacím jazykom maďarským. Iba náboženstvo sa vyučovalo po slovensky a jednu hodinu týždenne sme mali tzv. „tót írás és olvasás“, čo vyučovali učitelia, ktorí slovenčinu vôbec neovládali, takže sme sa veľa toho od nich po slovensky nenaučili. Vďaka rodičom, ktorí boli národne uvedomelí, som úspešne čelil maďarizačným snahám vtedajšieho

V zajatí múzy v malebnej sliackej prírode

viezli na nútené práce do Kisbértu. V deň nášho zatknutia vylúčili môjho mladšieho brata z Gymnázia v Orosháze s odôvodnením, že deti vlastizradcov nemajú o nich miesto. Aj po ná-

Výstava kondorošských medovníkov

V najkrajšej budove v Kondoroši usporiadať paralelne tri výstavy. V priestoroch Základnej školy Istvána Petőfiho prezentovala svoju najnovšiu tvorbu zo sveta békéscsábianskych

sátašov akademická maliarka Ilona Szeredayová, miestohistorickú zbierku vystavil kondorošský učiteľ na dôchodku Jozef Rindó a obdiv návštevníkov vzbudzovali medovníkové figúrky Judity Győriovej Petrovskej, riaditeľky miestnej školy na dôchodku.

Všetky tri výstavy zorganizoval Spolok pre skríšľovanie Kondoroša. Kniha návštevníkov registruje veľký počet záujemcov, obdivujúcich skvelé výtvory pani Judity. Vidieť tu medovníkových mačiek, 101 psíkov, farebné hviezdy, kvetinami zdobené medovníkové kotlíčky,

Pani Judita na kondorošskej výstave

Foto: A. Bartolová

srdiečka s nápismi, všeličo, čo lahodí očiam a ústam.

Obnovili sme dávnú tradíciu napr. tým, – vraví pani Judita, – že na svadbách po pol-

noci nevesta a novopečený manžel darujú svadobníkom medovníkové srdiečko s menom, ktoré dlho zostane pre obdarovaných milou pamiatkou.

Majsterka kondorošských medovníkov ochotne odpovedá aj na otázku, čo ju priviedlo k tomuto sladkému remeslu. Ako tvrdí, ona sama sa pokladá za obychajúcu gazdinku, ktorá pečie, farbí, formuje rôzne figúrky pre radosť seba i iným, ale aj preto, aby táto milá tradícia nezanikla.

Ako som začala? Do rúk sa mi dostala kniha Klotildy Liptovskej „Použitie medu v domácnosti“. Našla som v nej množstvo receptov, obdivuhodné kresby a fotografie medovníkov, ozajstné skvosty ľudového umenia. Čo mi vedľa urobiť, to dokážem aj ja, pomyslela som si, pustila som sa do pečenia podľa vybraného receptu. Medovníky sa mi podarili. Odvtedy som vyskúšala domácu „malovýrobu“ ich pečenia a zdobenia. Chcela som, aby boli chutné, jednoducho vyrobené, épkovane, a nie poamárané, prispôbené nejakej aktuálnej udalosti. Takto sa v mojej kuchyni zrodili Mikuláše, vianočné hviezdíčky,

Čoskoro som však zatúžil rozšíriť si obzor aj iným spôsobom. Ďalším školským vzdelaním. Najprv som si poslal žiadosť na meštiansku školu s vyučovacím jazykom slovenským v Šuranoch. Ochotne by ma boli prijali, no platiť za súkromné ubytovanie by bolo bývalo nad naše sily. Prihlásil som sa potom na Vyššiu ľudovú školu vo Veľkej Tarči, ktorú založila a spravovala evanjelická cirkev. V druhom polroku som prestúpil do takej istej školy v Orošháze. Zároveň som sa zapísal na meštiansku školu v Slovenskom Komlóši, ktorú som absolvoval formou privátneho štúdia za jeden rok. Ešte v ten istý rok som sa prihlásil, takisto ako samouk, na Evanjelické gymnázium v Sarvaši. Najprv som musel zložiť skúšky z latinčiny a z niektorých iných predmetov, aby ma mohli prijať do IV. ročníka. To sa mi aj podarilo, bol som prijatý, no študovať mi už nebolo umožnené.

Čo sa stalo? – 5. apríla 1944 ma spolu s otcom a s ďalšími 15 Pitvarošami v nočných hodinách zatkli. Najprv nás pár týždňov väznili v internáčnom tábore v Nagykanizsi, odkiaľ nás pre-

(Pokračovanie na 3. strane)

vratec otcov sme boli ešte u nás pod prísnym policajným dozom.

Bol to krutý úder pre celú našu rodinu. Ani do dnes neviem, čím sme si ho vyslúžili. V otcovom prípade určite nemalú zásluhu mala i naša rodinná knižnica. A v mojom prípade prvé literárne pokusy, najmä básne s protivojnovým a národnobuditeľským zameraním.

– Aké boli vaše literárne zá-
čiatky?

Okrem kníh si moji rodičia objednávali i slovenskú tlač, vychádzajúcu v Maďarsku. Bol to Evanjelický hlasník, Čabiansky kalendár a Slovenská jednota. Ja som ju tiež čítal s veľkým záujmom. V tom čase začali v Evanjelickom hlasníku a Čabianskom kalendári uverejňovať svoje výplody i tzv. ľudoví básnici. Bol to Ján Gerči z Békéšskej Čaby, bratia Kolbeľovci zo Sarvaša a ďalší. Pod ich vplyvom som sa i ja pokúšal dačo vytvoriť, zábezka, bez znalosti rytmických zákonov a iných základných požiadaviek na skutocnú básň. Ved' odkiaľ som to aj mal poznať? V ľudovej škole sme sa o tom neučili.

Dlho som sa nedovážil slove „prvosienky“ poslať na uverejnenie. Prvá básň Nedelne ráno mi vyšla v auguste 1939 pod názvom Pozdrav z Pitvaroša v Slovenskej jednote, ktorá najprv vychádzala v Nových Zámkoch, neskôr v Budapešti. Tu som sa už riadne podpísal. Mal som vtedy iba 16 rokov.

Mojim veľkým vzorom bol Ján Gerči, ktorý roku 1939 vydal vlastným nákladom zbierku

(Pokračovanie na 2. strane)

Vysokoškólači, stredoškólači, pozor!

Slovenská samospráva Budapešti vypisuje súbeh na udelenie štipendia

Slovenská samospráva hlavného mesta vypisuje súbeh na udelenie štipendia v školskom roku 1996/97, teda na 10 mesiacov. Prihlásiť sa môžu stredoškólači i poslucháči vysokých škôl a univerzít slovenskej národnosti s trvalým bydliskom v hlavnom meste, ktorí študujú slovenský jazyk, resp. v slovenskom jazyku doma alebo v zahraničí.

K žiadosti treba priložiť nasledujúce dokumenty:

- vyplnenú prihlášku
 - životopis (popis rodinného prostredia, doterajšie štúdiá a predstavy do budúcnosti)
 - potvrdenie o návšteve školy
 - kópiu vysvedčenia (indexu)
 - kópiu osvedčenia o štúdiu skúške zo slovenského jazyka.
- Potrebné formuláre si možno zadovážiť na Slovenskej samospráve hlavného mesta, resp. na jej vŕtácii (1054 Budapešť, ul. Akadémia č. 1). Termín odovzdania prihlášok na horčevudenej adrese: 30. september 1996. Práce posúdi kuratórium do 30. októbra tohto roku.

Výška štipendia v prípade stredoškólačov predstavuje mesačne 3 000 Ft, u vysokoškólačov 5 000 Ft.

Slovenská samospráva hlavného mesta

(Dokončenie z 1. strany)

básni Zornička. To mi dodalo odvahy a výsledok? Roku 1941 i mne vyšla v Békéšskej Čabe básnická zbierka Za pluhom. Obsahuje 58 básní, starších i „novonarodených“. Skoda, že tých druhých nebolo viac. Viety som už stiahal aj po slovenských klasikoch (Sládkovič, Hviezdoslav) ba aj po modernejších básnikoch (Ivan Krasko, Vladimír Roy a i.), čo sa nesporné odrazilo aj na mojej tvorbe. Zbierku som vydal vlastným nákladom. Do tlaču ju pripravil Ján Gerči, finančne ma podporil dr. Ľudovít Bazovský z Lučence. Niektoré básne boli už predtým publikované v Evanjelickom hlasníku a v Čabianskom kalendári.

– Kedy ste sa dostali do Československa?

– Po páde sovietskej vládnnej moci v Maďarsku sa naši obyvatelia dožadovali otvoriť v Pitvaroši (i v niektorých ďalších slovenských dedinách) slovenskú školu. Bol tu však problém, kto bude v nej vyučovať? Doterajší učitelia totiž počas frontu Pitvaroš opustili. A keby aj boli zostali, neboli by mohli splniť požiadavku rodičov, pretože ani jeden z nich neovládali slovenčinu. A tak vedenie obce rozhodlo, aby prechodne vyučovali miestni študenti, ktorí pre vojnové pomery nemohli pokračovať v štúdiu. Medzi novopečenými „pedagógmi“ som sa ocitol i ja.

Vyučovať sme začali začiatkom novembra 1944 za veľkých ťažkostí: bez učebníc, bez školskej dokumentácie a takmer bez náradia. Našťastie, v

Korene – puto najsilnejšie

Rozhovor s pitvarošským rodákom Štefanom Hudákom v Sliací

som slúžil iba ako náhradná záloha) som 3. januára 1949 nastúpil na svoje prvé učiteľské miesto na Slovensku, a to na Strednú školu v Brezovej pod Bradlom.

Ešte ako vojak som sa bol prihlásil na diaľkové štúdium na pedagogickej fakulte Slovenskej univerzity (dnes Univerzita Komenského), na aprobačiu slovenského, dejepis a občianska výchova. 2. septembra 1953 som promoval, čiže som získal kvalifikáciu pre 2. stupeň základných škôl 6. – 8. tr.)

Neskôr som pôsobil na Myjave, v Zemianskom Lieskove, vo Zvolene a od roku 1969 až do odchodu na dôchodok v Sliací.

– Po koľkých rokoch ste opäť navštívili svoj rodný kraj?

– Bolo to roku 1965, čiže po 19. rokoch. Cestoval som sa s celou rodinou, čiže manželkou, synom Ľubošom a dcérou Jarmlou. Bol som nadmieru dojatý, keď som z vlaku opäť uzrel vežu pitvarošského kostola. Na pitvarošskej železničnej stanici nás na bicykloch i s bicyklami pre nás čakal najstarší otcov brat Michal Hudák a dcéry Mária a Alžbeta Tószegiovou, jej manželom ako aj s vnúčatmi, ktoré sme videli v živote po prvýkrát. (S menom Alžbety Tószegiovej, rodenej Hudákovej, sa často stretávam i na stránkach Ľudových novin, za čo som na ňu pyšný.)

V Pitvaroši sme navštívili i

v osobitnej rubrike Z histórie Myjavského okresu.

Písal som i do odborných časopisov, a to najmä články so zameraním na vyučovanie gramatiky a slohu. V tom čase mi vyšla tlačou i pokusná učebnica Slovenský jazyk pre 6. ročník všeobecnovzdelávacích škôl. (Vydalo ju Pedagogické nakladateľstvo v Bratislave 1957, 206 strán.) Od roku 1974 som pracoval aj pre Československý rozhlas, pre relácie Banskobystrický sobotník, Radióvikend, Variácie, Kontakty a i. Odzneli v nich zväčša moje krátke literárne útvary: humoresky, miniesky, epigramy, aforizmy, detské perličky a pod. Roku 1984 ma prijali za riadneho dopisovateľa. Zúčastnil som sa niekoľkých pracovných seminárov, ktoré boli pre mňa veľkou školou.

Najlepšie sa mi však spolupracovalo (a ešte i dnes spolupracuje) s rozhlasovým štúdiom v Banskej Bystrici, kde mi roku 1989 nahrali a odvysielali i rozhlasovú hru Každý svojou pošli stranou. Hlavnú úlohu v nej hrali právnicki Andreja Sládkoviča, žijúci v Maďarsku, a ja, čo som ich spravidla po pamätných miestach ich predkov na Slovensku.

– Ako ste spomenuli, vaše prvé básne vyšli, keď ste mali 16 rokov. Odvtedy stále píšete. Za tých 57 rokov sa pod koľkými neregulárnymi či odvysielanými príspevkami objavilo vaše meno?

je regionálna história. Už počas pôsobenia na Brezovej pod Bradlom som sa čulo zaujímal o životnú púť dr. Milana Rastislava Štefánika, ktorý je tam pochovaný. Za pobytu na Myjave som okrem už spomenutých článkov z histórie Myjavského okresu vydal i samostatnú publikáciu o významnom myjavskom ľudovom muzikantovi Samkovi Dudíkovi, pod názvom Tá Myjavská kapela (Piešťany 1959).

Roku 1964 som sa spolu s rodinou presťahoval na Sliac. Sliac, vďaka svojim prírodným krásam i liečivým prameňom, patrí medzi najobľúbenejšie kúpele na Slovensku. Má i bohatú históriu, a možno to ma zväbilo, že som sa čoskoro po svojom príchode prihlásil za jeho obecného kronikára. (Vtedy bol ešte obcou.)

Festival Mitte Europa Umelci na pomedzí štátov

Slávnostným koncertom Bachovho orchestra z Lipska v prekrásnom bavorskom pútnickom chráme Nanebevzatia Panny Márie v Chlume v okrese Šokolov sa začal 5. ročník Festivalu uprostred Európy – Festival Mitte Europa, ktorý sa tradične koná na pomedzí medzi Českom, Saskom a Bavorskom už od r. 1992. Festival trvá do 25. augusta a zúčastnilo sa na ňom

Okrem početných článkov v rôznych novinách a časopisoch vyšli mi z tohto prostredia i publikácie Andrej Sládkovič a Sliac (vo Zvolene 1970) a Stručný sprievodca, Sliac (v Bratislave 1977, 2. vyd. 1982).

Nedávno som dopísal ďalšiu prácu o Sliací pod názvom Sliac včera a dnes.

– Moja posledná otázka: aké máte plány do budúcnosti?

– Svoju humoristicko-satirickú tvorbu chcem i naďalej rozšľahať ľudom radosť, no zároveň i odkrývať tmavé kúty v našom každodennom živote.

Nemôžem si občas nespomenúť ani na svoj rodný kraj. Prostredníctvom Ľudových novin chcem i naďalej šíriť medzi slovenskými rodákmi cit národnej spolupatričnosti, sebadôvery a úctu k spoločným predkom, vrátane horúcu lásku k rodnému jazyku.

– Ďakujem vám za rozhovor.

(bárkányi)

ných sukniach, španielska dychová hudba s ľudovými tancami či grécka hudba, vychádzajúca ešte z byzantských tradícií. Nechýbali skutočné špičkové umelci – už tradične sa na Festivale Mitte Europa zúčastňuje legendárny lord Jehudi Menuhin, ktorý 21. augusta koncertoval so súborom –Simfonie – Marsovia. Vystúpil aj írsky pianista Barry Douglas, holandské černohal-

trieb. Navyše učili sme zadarmo, iba na konci školského roku nám dali ako odmenu niekoľko vriec obilia z obecnej sýpky.

Podobne sa otvorili brány slovenských škôl v Čanádalberte, Ambrózfalve, v Slovenskom Komlósi, vo Veľkom Bánhegyeši a inde. Keď sa o nás dozvedeli na Povereníctve školstva v Bratislave, v snahe pomôcť nám pozvali päťnástich z nás na vlastivedný kurz do Bratislavy. Začal sa 1. augusta 1945 a trval štyri týždne. Ukončili sme ho zájazdom do Vysokých Tatier. Bol to pre nás jedinečný zážitok.

Ešte počas kurzu v Bratislave sme sa rozhodli pokračovať v štúdiu na Slovensku, pretože po návrate by sme aj tak boli iba výpomocní učiteľia. V Maďarsku vtedy ešte neboli možnosti študovať pedagogiu v slovenskom jazyku. Väčšina z nás sa zapísala, medzi nimi i ja, na Učiteľský ústav v Turčianskych Tepličiach. Domov sme sa išli iba rozlúčiť. 14. apríla 1947 sa moji rodičia presídlili do Československa. A ja s nimi, no iba na papieri, pretože som tam už takmer dva roky žil.

Ako sa vám viedlo na Slovensku?

– S príhľadnutím na môj vek (mal som už 22 rokov) a jedno-ročnú učiteľskú prax (v Pítvároši) ma v septembri 1945 prijali do druhého ročníka Učiteľského ústavu v Turčianskych Tepličiach. S tým, že počas polročných prázdnin zloží skúšky z I. ročníka, čo sa mi aj podarilo a 24. mája 1948 som zmaturoval.

Po 5-mesačnej vojenskej službe (tiež pre pokročilý vek

moj ročný dom. Jeho majiteľ nás ochotne prijal. Bolo to veľmi dojemné! Veď som v ňom prežil 22 rokov. Zasiel sme s kostolníkom i do pítvarošského kostola, kde mi dovolili zahrat si trochu na organe a vyšli sme i na vežu kostola.

Navštívili sme aj Slovenský Komlós. Naším hosťom bol matkin bratanec, náš dobrý priateľ, ev. farár Ján Koppány. Ukázal nám svoje nádherné dielo – národopisnú zbierku, no a vyšiel s nami na vežu.

Na spätočnej ceste nášho rodného výletu sme sa pristavili i v Békéskej Cabe, kde nás pán senior Mekiš povodil po obidvoch kostoloch, zašiel s nami i do Slovenského gymnázia a v objednanom taxiku nám poukázal i ďalšie pamätihodnosti mesta.

Ako sa vyvíjala vaša literárna činnosť po odchode z Maďarska?

– Počas štúdia som nemal veru na ňu veľa času, no múza mi ani tu nedala pokoja. Venoval som sa najmä ľúbostnej poézii. Bol som predsa mladý a okolo mňa sa hemžilo toľko krásnych dievčat! Nezabúdaj som však ani na svoj domov. Z tohto obdobia pochádza i moja rozsiahla básen' List matke do Maďarska, ktorú predniesli i v samovzdelávacom krúžku.

Po nástupe do učiteľských služieb som literárnu tvorbu postupne rozšíril i na novinársku publicistiku. Písal som najmä do učiteľských novín, do časopisu Rodina a škola a do regionálnej tlače. Ako vedúci pedagogického strediska som na pomoc učiteľom depejisu uverejnil niekoľko desiatok článkov

– Bolo ich 1299. Musím sa však priznať, že niekoľko sto príspevkov odpočívajú v mojom domacom archíve neuverejnených. Sú medzi nimi aj rozsiahlejšie. Viete, publicista, ale i básnik a spisovateľ, je ako roľník. Nie všetko, čo sa mu urodí (v mojom prípade v hlave) je súčasne predaj. Som predsa roľnícky syn!

Aké máte koničky?

– Mám ich – ako som hovorieval kedysi svojim žiakom, keď sa ma na to pýtali – plnú maštal'. Spomeniem aspoň tie najväčšie.

Obecen' a mestské kroniky som písal takmer všade, kde som pôsobil, prípadne i v susedných obciach. Bolo to v Brezovej pod Bradlom, na Myjave, v Kochanovciach, v Melšiaciach a celých tridsať rokov na Sliacich.

Moju najväčšou vášňou je však rodná kronika. (Asi som ju zdedil po starom otcovi Kochanovi.) Spracúvam už jej 11. zväzok. Spolu je v nich popísaných a fotografiami či inou dokumentáciou spestrených 3317 strán.

Ďalšou mojou záľubou je pátranie po predkoch. Podarilo sa mi za účinnej pomoci ďalšieho matkinho bratanca Pavla Komoľy, dlhoročného pracovníka Župného archívu v Segedine, vypátrať svojich predkov z otcovej strany do piateho a z matkinej až šiesteho pokolenia. I takých, ktorí sa narodili ešte na Slovensku a tu sú i pochovaní. Vychádzam pritom z filozofia, že len ten, kto si váži a zaujíma sa o svojich predkov, si zaslúži, aby si ho tiež vážili jeho potomkovia.

Moju ďalšou veľkou láskou

38 českých a nemeckých miest a obcí, čím bol ojedinelou akciou na našom kontinente. V tomto roku bol venovaný umelcom a kultúre štátov Európskej únie, pôbiacim predovšetkým v hudbe a výtvarnom umení.

V západných Čechách, Sasku a Bavorsku sa predstavili umelci z Veľkej Británie, Nemecka, Rakúska, Holandska, Talianska, Francúzska, Grécka, Fínska, Španielska a Írska. Okrem vážnej hudby zaznela na mnohých koncertoch hudba, vychádzajúca z ľudových tradícií európskych štátov, v podaní napríklad fínskeho speváckeho súboru, škótskych gajdošov a bubničkov v tradičných kockova-

ta Bob van Asperen, belgický flautista Barthold Kuijken či slávny pesničkár Wolf Biermann. Na koncertoch Mladé hviezdy da capo sa predstavili začínajúci nádejní hudbníci. Hudbu doplnali mnohé výstavy známych i začínajúcich výtvarníkov vari zo všetkých štátov Európskej únie. Záverečný koncert sa konal 25. augusta v nádhernej barokovej bazilike v bavorskom Waldsassene, kde s Dvořákovým Requiem vystúpila Štátna filharmónia Brno. Počas predchádzajúcich ročníkov si Festival Mitte Europa získal srdcia tisícov návštevníkov a je pevnou súčasťou európskeho kultúrneho kalendára.

Ludové noviny

TÝŽDENNÍK SLOVÁKOV V MAĎARSKU

Šéfredaktor: ZOLTÁN BÁRKÁNYI
Adresa redakcie: 1065 Budapešť VI., Nagymező u. 49. Tel.: 3319-184, tel.-fax: 3323-158. (Poštová adresa: Budapest, Pf.: 701/244, PSC: 1399)
Vydáva Kézilap- és Lapkiadó Kft., Budapest. Za vydávanie zodpovedá riaditeľ JÓZSEF NYÉKLI.
Rozširuje vydavateľstvo Kézilap- és Lapkiadó Kft. (1085 Budapest, Somoogyi Béla u. 6, poštová adresa: 1394 Bp., Pf. 357, Fax: 138-4746, 118-6668) a redakcia Ludových novín (1065 Budapest, Nagymező u. 49, poštová adresa: 1399 Budapest, Pf. 701/244). Seky, resp. tlačivo na predplatenie nášho týždenníka dostanete na týchto adresách, okrem toho od

členov Celostátnej slovenskej samosprávy a miestnych slovenských samospráv, od aktivistov Zväzu Slovákov v Maďarsku a od slovenských učiteľov. Pýtajte si od nich seký na predplatenie, ktoré môžete poslať na každom poštovom úrade. Ročné predplatné 672.– Ft, polročné 336.– Ft, štvrťročné 168.– Ft, mesačné 52.– Ft. V ČR a SR prijíma objednávky Poštová novinová služba, dováž tlače.

ISSN 0456-829 X
Sadzb: COMP-Press Kft. Zodpovedný redaktor FERENC IBOS, vedúci smeny KÁROLY SZABÓ. Tlačiarňou HIRLAP NYOMDA, Lajosmizse. Zodpovedný redaktor NORBERT BURJÁN.

Týždenník vychádza za finančnej podpory verejnej nadácie Pre národné a etnické menšiny.

Uverejnené materiály vyjadrujú v prvom rade názor autorov a v záujme plurality názorov nemusia byť v súlade so stanoviskom redakcie, ale predovšetkým so zásadou rešpektovať právo iných na vyjadrenie vlastného, čo aj rozdielneho názoru.

